

Unikornis Nyelvi olimpia középiskolásoknak

1. forduló* (2017. március 15. – április 15.)

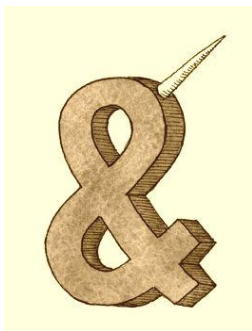

A négy feladat megoldását 4 külön dokumentumként kérjük beküldeni, .doc, .docx vagy .rtf formátumban! A dokumentumokat a csapatnév és a feladat számának kombinációjával nevezzétek el! (pl. GumiabroncsIV.docx) A dokumentumokban használjatok Times New Roman betűtípust, 12-es betűméretet és egyes sorközt!

A megoldásokat és a jelentkezési lapot **április 15-én 23:59-ig** várjuk az unikornis2014@gmail.com címre.

A jelentkezési adatlapot itt találjátok:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfUf3tIFREqZNBG9s10sAAgl4o8OUQuvE97tQJR3hQuvJdXsA/viewform>

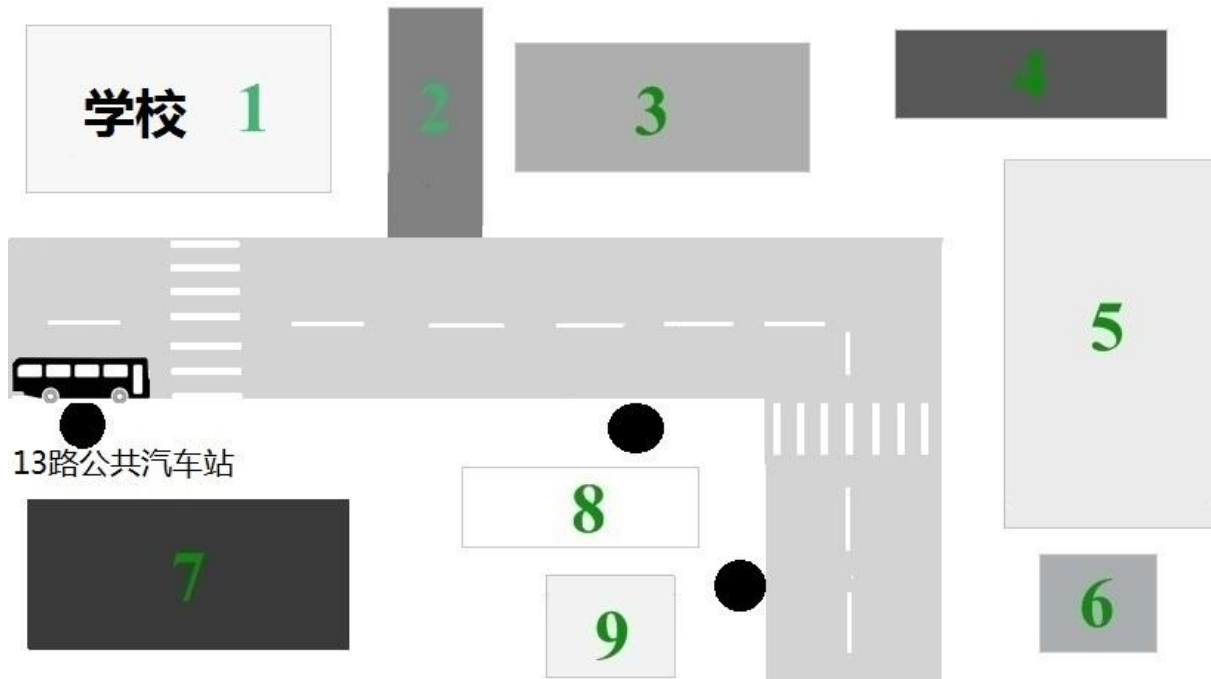

Jó munkát!

* A feladatokat Boér Máté, Csösz Enikő, Kádár Edit és Lakatos Aliz állította össze.

I. feladat: Kínai (25 pont)

Az alábbi ábra egy utat és az ezt körülvevő környezetet ábrázolja. Az épületek számokkal vannak jelölve.

1. feladat

Alább minden épülethez egy-egy útvonalat adtunk meg, kínaiul:

- A. 学校→过斑马线→坐 13 路公共汽车→两站→右边
- B. 学校→过斑马线 vagy 学校→对面
- C. 学校→过斑马线→坐 13 路公共汽车→两站→后面→右边→过斑马线→5 号建筑→右边
- D. 学校→过斑马线→坐 13 路公共汽车→一站→过马路
- E. 学校→过斑马线→坐 13 路公共汽车→一站→前面→过斑马线
- F. 学校→过斑马线→坐 13 路公共汽车→两站→后面→右边→过斑马线→5 号建筑→左边
- G. 学校→过斑马线→坐 13 路公共汽车→一站→右边
- H. 学校→左边

Írd le, hogy melyik útvonal melyik épülethez vezet, tudva azt, hogy:

- kettő kivételével az útvonalak a lehető legegyszerűbbek;
- egy kivételével az útvonalak a leghatékonyabb útvonalak az adott célhoz;
- a két nem legegyszerűbb és az egy nem szabályos útvonal három különböző útvonal.

Tudni kell, hogy a kiindulási pont minden esetben az 1-es épület, mely a 学校, vagyis az iskola. Továbbá, hogy minden irány menetirány szerint van meghatározva (tehát, amikor elindulsz, az iskola ajtajából indulsz, vagyis az iskolának háttal, az átjáróval szemben állsz). Az útvonalak tartalmaznak két igét is: 过 és 坐.

Példa egy útvonal fordítására (ez nyilván nem szerepel a fenti útvonalak között):
iskola→jelzőlámpa→úton átmegy→előre→útkereszteződés→bal irány.

2. feladat

Írd le lépésről lépésre, hogyan jöttél rá arra, hogy melyik épülethez melyik útvonal tartozik. (Melyikre jöttél rá először, ez hogyan segített a továbbiakban, mit következtettél ki belőle, hogyan gondolkodtál tovább, mire figyeltél, maradt-e megfejthetetlen karakter a végére stb.)

3. feladat

Melyik épülethez tartozó útvonal szegi meg a közlekedési szabályokat?

4. feladat

Alább a hotel útvonala látható. Találd meg, hányas szám jelöli a hotel épületét!

Megjegyzés: Ebben az útvonalleírásban szerepel a kiinduló épület neve (iskola) és a célépület neve is (hotel), szemben az 1. feladatbeli útvonalleírásokkal, ahol a célépület neve nem szerepelt.

学校→过斑马线→坐13路公共汽车→两站→马路对面→酒店

II. feladat: Kentaur (20 pont)

A különböző emberi nyelvek különféle eszközökkel kódolják az egyes jelentésszinteket, információtípusokat. Amit magyarul példának okáért toldalékokkal fejeznénk ki, azt más nyelvekben jelölheti egy szó, adott szórend (kézenfekvő példa a tárgy jelölése az angolban) vagy egy másik tövváltozat (pl. arabul a *kurdi* vagyis 'kurd' és az *akrad* vagyis 'kurdok' egyazon fő alakváltozatai). Az ún. tonális nyelvekben a hangmagasság (tónus) is ilyen funkcióval bírhat (pl. a nyugat-afrikai bini nyelvben igék esetében a mély tónus használata a jelen, a magas tónusé a múlt idő jele). Hasonló szerepet tölthet be a hangsúly az ún. magassághangsúlyos nyelvek esetében. Vannak továbbá olyan nyelvek is (az ún. poliszintetikus nyelvek), melyek összetett közléseket is képesek akár egyetlen szóalakba sűríteni (a tivi nyelv *ngirruunthingapukani* szóalakja például azt jelenti, 'folytattam az evést').

Mindemellett az is változik nyelvenként, hogy milyen nyelvtani, logikai és egyéb kategóriák jelölésére használják ezeket az eszközöket. Az ógörög esetében például az egyes és a többes számú formák mellett egy kettes számmal (düikosz arithmosz) is számolhatunk (így azt, hogy 'kapcsok' az *enetai*, azt pedig, hogy 'két kapocs' az *eneta* szóalak jelöli), míg a menomini nyelvben külön igemóddal fejezik ki azt, hogy a beszélő nem saját tapasztalatai alapján állít valamit, hanem csak továbbadja, amit másoktól hallott (a /pi'w/ hangsor jelentése tehát 'éppen jön/jött', a /pi'wen/ hangsoré viszont az, hogy 'azt mondják róla, hogy éppen jön/jött').

Mindezeknél különösebb dolgok történnek azonban egy emberek által nemigen beszélt nyelvben. Csányi Vilmos *A kentaur természetrajza* c. pseudoetológiai munkájának keretén belül egy rövid fejezetet szentel a kentaurok nyelvének, pontosabban nyelveinek is (Csányi kentaurjai ugyanis két nyelvet is használnak: egy „alsó” és egy „felső” nyelvet). A fejezetből kiderül: amellett, hogy több, mint 200 beszédhangot használ, „[b]onyolult a felső nyelv azért is, mert a nyelvi kifejezések különböző imaginárius dimenziókkal bővülnek. Így például nemcsak az akciókban vagy leírásokban szereplő igéket, főneveket, mellékneveket jelöli külön szó, hanem alkalmas arra, hogy a horkális logika¹ modalitásainak logikai ítéleteit is tükrözze. (...) A horkális logika elemzése alapján eldönthető, hogy egy nyelvi kijelentés a tényeknek megfelel-e, továbbá, hogy a beszélő érzelmileg milyen viszonyban áll azzal a dologgal, jelenséggel, amire a kijelentés vonatkozik, tehát kedveli vagy sem. Kiderül továbbá, hogy a kijelentés igaznak bizonyul-e a kentaurok által közösen elfogadott kulturális szabályrendszerben, de az is, hogy a beszélő esetleges saját egyéni szabályrendszerébe illeszthető-e. Végül pedig az is eldönthető, hogy a kijelentés Istennek tetsző vagy nem.”

Mindezek ismeretében a feladatokat egy rövid (3–5 sor terjedelmű, legalább két mondatból álló) *kentaur nyelvű* szöveg létrehozása, mely szöveg tárgya az *udvarlás* (vagy tartalma az *udvarlási helyzethez kapcsolódik*). Fontos, hogy a szövegben a fent ismertetett öt horkális logikai kategória közül

¹ A modális logika kentaur változata; a megadott idézet tartalmaz minden olyan, a horkális logikával kapcsolatos információt, amire a feladat megoldásához szükségetek lehet.

legalább négy jelölésre kerüljön valamilyen formában, máskülönben ugyanis aligha beszélhetnénk valóban kentaur nyelvű szövegről. A kentaur nyelv szellemiségét egy további tekintetben is figyelembe kell venni. Magyarul a tényszerűséget és a beszélői attitűdöt nyugodt szívvel jelölhetjük lexikális eszközök (vagyis külön szavak) segítségével (l. például a *szerintem biztosan rossz*-hoz hasonló szerkezeteket). A kentaur nyelv azonban, amint azt Csányitól megtudjuk, eleve rengeteg (egyéniileg alkotott) szót használ. Épp ezért nem lenne célszerű ilyen egyetemes logikai kategóriákat ilyesféleképpen kifejeznie. A lexikális eszközöket tehát lehetőleg kerüljétek a „horkális logikai modalitások” jelölése során.

A szöveghez ezen felül feltétlenül mellékeljétek annak magyar változatát, illetve egy lehetőség szerint lényegre törő (4–15 soros, akár vázlagszerű), de részletes magyarázatot, amelyből számunkra is kiderül, hogy a kentaur nyelvű változatban hol milyen kategóriákat jelöltetek, hogy mindezt milyen eszközök révén és milyen megfontolások alapján valósítottátok meg.

III. feladat: Finnugor rokonság (25 pont)

A nyelv és benne a szókincs is állandóan változik. A szavak történetét az *etimológia*¹ vizsgálja. Nem sok olyan közös eredetű szavunk van, amely minden finnugor nyelvben megmaradt volna ugyanabban a jelentésben, és természetesen a szavak hangalakja is eltér egymástól. A nyelvrokonságot azonban nem annyira a hasonlóság szokta igazolni, hanem az, ha az eltérésekben fel lehet fedezni bizonyos szabályosságot.

Az alábbi honlapon egy nyelvrokonsággal kapcsolatos szemléltető CD-t találtok: <http://madartavlatbol.amega.hu/index.php> (a CD megtekintéséhez Adobe Flash Player engedélyezése szükséges a böngészőben).

Ennek egyik menüpontja rokon szavakat, vagyis a finnugor nyelvcsalád közös szókincsének egy részét mutatja be 12 finnugor nyelven² (ebből 8 nyelven meghallgatható adatokkal).

¹ Az *etimológia* egy-egy szó vagy szóelem eredetét, történetét vizsgáló tudományág. Szűkebb értelemben a szó történetét is jelenti (vö. „a szó etimológiája”). Az etimológusok régi szövegek alapján és/vagy más nyelvekkel való összehasonlításon keresztül rekonstruálják a szó történetét – mikor terjedtek el a nyelvben, hogyan változott az alakjuk, jelentésük, és mi az ősszó (*etimon*), amire visszavezethető.

² Ugor nyelvek: magyar, manysi, hanti (ezen belül obi-ugor: manysi és hanti); permi nyelvek: komi, komi-permják és udmurt; balti-finn nyelvek: finn, vepsze, észt. A mari, az erza-mordvin és az északi számi közvetlenül nincs egymással kapcsolatban, a balti-finn nyelvekkel együtt a finn-volgai csoportba tartoznak. A nyelvek rokonságát mutató családfát a CD-n a *Nyelvcsaládunk/A nyelvcsalád kialakulása* menüpontban nézhetitek meg.

A legtöbb finnugor nyelvnek, ahogy a magyarnak is, van egy belső, a közösség által használt neve, ami nem azonos a külső névvel (Hungarian/ungur/ungherese stb. = magyar), pl. lapp = számi; manysi = vogul; hanti = osztják; komi = zürjén; udmurt = votják; mari = cseremisiz; erza, moksa = mordvin.

A szavak négy témakör köré szerveződnek: *természet*, *testrészek*, *háztartás*, *számok*. (Természetesen ennél bővebb az alapszókinccs fogalomköreinek a száma, de például a névmásokat nehéz ábrázolni, ezért az interaktív CD-n ezek nem kaptak helyet).

A képeken levő nyilakra kattintva a jobb oldali sávon megjelennek a szavak tizenkét finnugor nyelven. A szavak az illető nyelv helyesírásával vannak közölve, így sok a cirill betűs adat, hiszen az oroszországi finnugor népek írásbelisége – a karjalai és a vepsze kivételével – cirill betűs. Éppen ezért jó, hogy a szavakat a mellettük levő gombra kattintva meg is lehet hallgatni anyanyelvű adatközlők felolvasásában. (Jelenleg a komi szavak hangosítása még folyamatban van, a manysi szavak hangzóvá tétele pedig hiányos.)

A magyarral megegyező etimológiájú szavakat fehérrel, az eltérő, de szintén finnugor eredetű szavakat kézzel, a nem finnugor eredetű szavakat halványítva jelölik. Ha végigmegyünk a szavakon, észrevehetjük, hogy alig van olyan kifejezés, amely minden nyelvben azonos eredetű lenne – más szóval alig van olyan alapnyelvi szó, amely mind a felsorolt 12 nyelvben megőrződött volna. (Az alábbi ábrán pl. a magyar *hold*, *hónap* jelentésű szó csak az erza-mordvin (ER), a finn (FI), a vepsze (VE) és az észti (EE) nyelvben vezethető vissza ugyanarra az etimonra.)

A rokon szavak a képernyő jobb oldali sávján kétféle csoportosításban jelennek meg: egy szó minden nyelvben, vagy minden szó egy nyelvben. A két csoportosítás között egy gombnyomással lehet váltani.

Feladatok:

a). Keressétek meg az első három témakör (*természet*, *testrészek*, *háztartás*) minden olyan magyar szavát, amely *h*-val kezdődik, és van még legalább egy olyan nyelv, amelyben a megfelelő jelentésű szó ugyanarra az ősrre vezethető vissza, mint a magyar szó (vagyis a listában fehér színnel vannak jelölve)! Írjátok őket egy táblázatba, és mindegyik szó mellé gyűjtsétek fel a rokon nyelvekből azokat a

megfelelőket,³ amelyek a magyarral azonos etimonból származtathatók (vagyis szintén fehér színnel jelennek meg)! Figyeljétek meg a táblázatokban, hogy mi a szókezdő mássalhangzó a többi nyelvből hozott adatban! Néhány mondatban fogalmazzatok meg, hogy ebből milyen következtetéseket lehet levonni?

b). Ugyanebben a három témakörben keressetek olyan magyar szavakat, amelyek *k*-val kezdődnek! Milyen különbséget láttok az a) pontban felsorolt, *h*-val kezdődő és a most talált, *k*-val kezdő magyar szavak hangalakjában, ami indokolhatja, hogy ez utóbbiakban megmaradt a *k*?

c). Keressetek még egy olyan szókezdő mássalhangzót, amely a magyarban szisztematikusan különbözik a többi nyelvtől az etimológiailag összefüggő, finnugor eredetű szavak esetében! Soroljátok fel az összes magyar szót a három témakörből, ami az adott hanggal kezdődik, és adjátok meg azt a hangot is, ami az ezekkel a magyar szavakkal etimológiailag rokon szavaknak a kezdőhangja a többi nyelvben!

Megjegyzés: a feladatok megoldásához nincs szükség semmilyen más segédanyagra, mint amihez a feladat leírása irányít. A feladatok által kért adatok is mind kinyerhetők a megadott CD *Rokon szavaink* részéből.

³ A táblázatokban a cirill betűs adatok szerepelhetnek cirill betűkkel, de jobban látszanak majd az összefüggések, ha azokat átírjátok latin betűkre. Az átíráshoz ebben a cikkben találtok segítséget: <https://www.nyest.hu/hirek/bevezetes-a-cirill-abecebe>. Az egyes betűkön levő mellékjelektől (különféle ékezetek) az egyszerűség kedvéért tekintetek el.

IV. feladat: Hogyan manipulálnak a reklámok? (30 pont)

Biztosan sokszor hallottátok már, hogy a reklámok manipulálnak, pontosabban mások manipulálnak a reklámok által minket, többnyire azzal a céllal, hogy valamilyen terméket vagy szolgáltatást megvásároljunk. De milyen eszközökkel érik ezt el? Ez a [link](#) *retorikai félrevezetéseket*, vagyis érvelési hibákat és manipulációs módszereket sorol fel. A reklámok nagy arányban használnak ilyeneket a befolyásolás érdekében. A linken levő ismeretek segítségével oldjátok meg az alábbi feladatot.

Feladat

a) Nézzétek meg az alábbi két reklámot! Elsősorban a szövegre figyeljétek! A fenti link segítségével azonosítsatok mindkét reklámban 5-5 retorikai félrevezetést! Mind a 10 azonosított retorikai félrevezetés esetében fejtsétek ki egy-két mondatban, hogy az adott reklámokban hogyan/miben mutatkozik meg!

1. reklám: <https://www.youtube.com/watch?v=QseEE7uYs64>

2. reklám: <https://www.youtube.com/watch?v=SQo4gLLWLTc>

b) Nézzétek újra az 1. reklámot, és figyeljétek meg a képvilágát és a zenéjét! Mit sugallnak? Milyen retorikai félrevezetés(ek) nyilvánul(nak) meg bennük?

c) Tervezzétek meg és forgassatok le egy 30–60 másodperces reklámot, amely által egy *tolatóradaros okostelefont* reklámoztok! Legyen hozzá legalább 5 sornyi reklámszöveg, amelyet írásos formában is csatoltok a feladathoz. A szövegben használjatok **legalább három** retorikai félrevezetést a fenti linken találhatóak közül! Fejtsétek ki néhány mondatban, hogy ezek miben és hogyan nyilvánulnak meg a reklámokban! A videó tartalmazhat zenét vagy bármilyen kreatív elemet, de a három retorikai félrevezetés a **reklámszövegben** magában nyilvánuljon meg! A feladat értékelésekor a videó technikai kivitelezését nem vesszük figyelembe, mindazonáltal fontos, hogy jól látható és hallható legyen az, amit meg akartok mutatni, és ami elhangzik.